

27/III/1978

D'on i d'aquí (I)

Els mots on i aquí tenen valor locatiu, indiquen lloc. (Tal com dèiem no fa galre, aquí ha adquirit també valor temporal.) On s'usa com a mot interrogatiu, en frases com On ens veurem? i com a terme relatiu, substituïnt un antecedent, La cantonada on ens trobem sovint z. o bé com a equivalent de la combinació d'un antecedent més un relatiu: On t'ò diguis seré. I amb l'adverbi aquí indiquem unes determinades posicions en l'espai, ja que en l'ús actual acumula la designació de la que abans s'expressava per mitjà de aci: Espere'm aquí que ara vinc. Vine aquí.

En els diversos textos de Fabra, però, trobem alguns casos de l'ús d'aquests mots precedits de la preposició de —és a dir, d'on i d'aquí—, amb un valor de relatiu neutre, que no figura inventariat en cap dels tractats gramaticals i dels diccionaris que hem consultat, incloent-hi, és clar, els del mateix Fabra. Al Diccionari General s'indica l'ús de on o bé de per on amb el valor de «per la qual cosa», ús que recull la Gran Enciclopèdia Catalana i que il·lustra amb l'exemple: Sé que haveu dit paraules desplaents sobre mi, on us demano que vulgueu rectificar, és a dir, amb una funció de relatiu neutre força acostada a la que té d'on en els casos dels textos a que hem aHudit. Efectivament, en alguns dels exemples que tenim anotats i que transcrivim a continuació, podríem dir que el conjunt d'on equival a «del qual fet»: En mané llevar el català un mot al llatí escrit; pot ocórrer que es tracti d'un mot que ja havia donat evolutivament un mot català; d'on resulta que un sol mot llatí es troba haver originat dos mots catalans. (Converses filològiques, núm. 5). Es, doncs, un mot que participa de la naturalesa d'un verb i d'un adjectiu. d'on prové que hagi estat denominat participi (Gramàtica catalana, 1956, pàg. 138).

En canvi, en l'exemple següent «L'obra de depuració del català dins la llengua catalana i la seva normalització, pàg. 153), el conjunt d'on comporta a més un verb sobreentès o eHíotic (equival, doncs, a «pel qual fet escrivim» o bé «del qual fet resulta que representem»): En catalanitzar (certs latinismes) no navem sobegat a donar-los la s que els correspon d'acord amb llur etimologia llatina: d'on, amb s doble en lloc de s simple «explosió»...

Albert Jane